

Aandacht voor grootouders van

Als je grootouder wordt, verandert het familiesysteem. Er komt een generatie bij en je krijgt een nieuwe rol waar je je nauwelijks op kunt voorbereiden. Op het moment dat een of meer van je kleinkinderen hoogbegaafd zijn, ontstaat er weer een nieuwe situatie. Misschien herken je het van je eigen kinderen, maar misschien is het ook een heel nieuwe wereld voor je. Wat de situatie ook is, of je nu wel of niet al kennis van hoogbegaafdheid hebt, je zult een manier moeten vinden om ermee om te gaan.

door Leonieke Boogaard en Noks Nauta

De rol van grootouder

Tegenwoordig spelen grootouders – misschien wel meer dan vroeger – een belangrijke rol in het leven van hun kleinkinderen. Vaak nemen ze een of meer dagen per week de zorg voor de kleinkin-

deren op zich als de ouders aan het werk zijn. Dat maakt dat ze heel nauw betrokken zijn bij het wel en wee van hun kleinkinderen en misschien ook contact hebben met de leerkrachten op school als ze hun kleinkind komen ophalen.

hoogbegaafde kleinkinderen

Grootouders die weten dat hun eigen kinderen hoogbegaafd zijn, hebben misschien wel het nodige meegemaakt in de periode dat zij op school zaten. Een periode waarin er minder kennis in het onderwijs over hoogbegaafdheid was dan tegenwoordig. Als grootouder kun je dan bang zijn dat de geschiedenis zich gaat herhalen met je kleinkinderen. Het kan dan lastig zijn om aan de zijlijn te blijven staan omdat je de problemen die je voorziet zo graag wilt voorkomen of oplossen. Maar dat is niet de taak van een grootouder. Je kind mag het ouderschap op zijn eigen manier invullen en zijn eigen weg hierin volgen, ook al denk jij er anders over. Je kunt misschien wel op een tactische manier ondersteunend zijn en je eigen ervaringen als ouder delen op momenten dat er parallellen zijn met de situatie van het kleinkind.

Het verhaal van Mieke

Als Miekės kinderen vastlopen op school en getest worden, blijken ze alle vier hoogbegaafd te zijn. Dat maakt dat Mieke haar eigen jeugd en in het bijzonder haar eigen schooltijd vanuit een heel ander perspectief gaat bekijken. Hoewel ze er in eerste instantie niet aan wil, moet ze na een tijdje toch erkennen dat ze met vier hoogbegaafde kinderen waarin ze heel veel van zichzelf herkent, zelf misschien ook wel hoogbegaafd is. Dat de connectie en de gemakkelijke omgang met ouders van andere hoogbegaafde kinderen misschien niet komt doordat ze tegen dezelfde problemen aanlopen met hun kinderen, maar omdat ze de hoogbegaafdheid in elkaar herkennen.

De schoolloopbaan van haar kinderen is een grote worsteling, die veel van Mieke vraagt. Ze wil andere ouders graag helpen om hun worsteling te verlichten. Ze wordt actief in een oudervereniging, volgt opleidingen op het gebied van hoogbegaafdheid en gaat werken in dat veld. Ze begeleidt vele vastgelopen hoogbegaafde leerlingen.

Als ze kleinkinderen krijgt, ziet ze al snel ook bij hen kenmerken van hoogbegaafdheid. Haar dochter wil daar niets van weten. Zij vindt haar kinderen echt niet anders dan die van haar vrienden, waarop Mieke denkt dat dat niet voor niets haar vrienden zijn. Haar dochter ontkent inmiddels ook haar eigen hoogbegaafdheid, terwijl ze als kind 145+ heeft gescoord. Mieke maakt zich daar zorgen over. Ze is bang dat haar kleinkinderen dezelfde worsteling op school tegemoet gaan als haar eigen kinderen. Tegelijkertijd is ze heel blij om te ontdekken dat er tegenwoordig

veel meer kennis is over hoogbegaafdheid, zowel op school als op het consultatiebureau. Al in de eerste weken op school zegt de juf dat ze Miekės kleinzoon ziet als een volwassene in een kleuterlichaam. En het consultatiebureau constateert bij Miekės kleindochter een flinke ontwikkelingsvoorsprong als ze dertien maanden is. Door die signalen uit de buitenwereld neemt haar dochter Miekės zorgen en kennis veel serieuzer.

Contact met het hoogbegaafde kleinkind

Alle kinderen vinden het fijn als er volwassenen zijn die hen goed begrijpen en aandacht voor hen hebben. Hoogbegaafde kinderen observeren veel, voelen diep en worden met hun bijzondere eigenschappen, hun intensiteit en hun hoge sensitiviteit niet altijd begrepen door leeftijdsgenoten en leerkrachten. Soms hebben ze ook een bijzondere belangstelling of hobby die ze met bijna niemand kunnen delen.

Als een grootouder het kleinkind wel begrijpt, is die grootouder een belangrijke persoon in het leven van dat kleinkind. Iemand die hem een veilige omgeving biedt waarin hij zich gezien en begrepen voelt. Hoogbegaafde kinderen hebben lang niet altijd behoefte aan leeftijdsgenoten, maar wel aan mensen met wie ze goed kunnen praten over wat hen bezighoudt. Ook al is er een fors verschil in leeftijd, dat maakt voor het kind vaak niet uit. Misschien vindt het kleinkind het juist heel interessant om dingen uit de jeugd van hun opa of oma te horen. Ook als je denkt dat je zelf niet hoogbegaafd bent, kun je toch een belangrijke rol spelen door er te zijn voor je kleinkind, je open te stellen voor zijn beleving en belangstelling te hebben voor wat hem bezighoudt. Het kind wil geaccepteerd worden zoals hij is.

Van volwassen hoogbegaafden horen we verhalen uit hun jeugd over het belang van zo'n grootouder (of een ander familielid). In het boek *Hoogbegaafde pubers* van Janneke Breedijk en Noks Nauta staat het verhaal van een jongen die door een logeerweek bij zijn opa beter in zijn vel komt te zitten en een duidelijker beeld krijgt van zijn toekomst. Gewoon doordat hij met zijn opa zijn passie voor geschiedenis kan delen en omdat opa hem accepteert zoals hij is, zonder al te veel vragen te stellen.

Verschillen tussen grootouders

Van veel ouders horen we dat het soms lastig is dat de grootouderparen er niet hetzelfde in staan.

Het gebeurt nogal eens dat het ene grootouderpaar de hoogbegaafdheid van de kleinkinderen goed snapt en er ook goed mee om kan gaan, terwijl het andere grootouderpaar daar meer moeite mee heeft.

Dit kan soms tot gevolg hebben dat de kleinkinderen een voorkeur tonen voor het grootouderpaar dat hen snapt en dat ze daar vaker willen zijn dan bij de andere opa en oma. Dat kan voor ouders een lastige situatie opleveren. Het betekent waarschijnlijk ook dat de ouders daardoor in hun jeugd ook heel verschillende ervaringen hebben gehad omdat hun ouders er zo verschillend in stonden. Misschien hebben ze daar nog nooit met elkaar over gepraat en zijn ze zich daar ook nooit zo van bewust geweest, tot het nu door de kinderen opeens heel duidelijk wordt. Dat kan ervoor zorgen dat er pijnlijke herinneringen bovenkomen, dat weggestopte, vergeten frustraties weer een rol gaan spelen. En dat kan op zijn beurt weer van invloed zijn op de relatie van de ouders onderling, maar ook op de relatie tussen ouders en grootouders. In zo'n geval kan het de moeite waard zijn om ondersteuning te zoeken bij een coach met kennis van hoogbegaafdheid en van familiesystemen.

Ben ik zelf hoogbegaafd?

Net zoals veel ouders hun eigen hoogbegaafdheid pas ontdekken door hun kinderen, kan het ook zo zijn dat grootouders er zelf op die manier achterkomen, op een relatief laat tijdstip in hun leven. Sommige grootouders vermoedden het misschien al en zien dit bevestigd in de kenmerken van hoogbegaafdheid die bij hun kleinkinderen worden benoemd. Voor andere grootouders kan het een grote verrassing zijn. Misschien hebben ze zich hun hele leven dom gevoeld, of in elk geval anders dan anderen. Misschien denken ze dat ze niet slim kunnen zijn omdat ze nooit een hoge opleiding hebben gevolgd. Misschien gaan ze nu opeens begrijpen waarom ze zo vaak conflicten hadden op hun werk. De realisatie dat ze zelf misschien net zo hoogbegaafd zijn als hun kleinkinderen kan verdriet met zich meebrengen. Het kan ervoor zorgen dat ze hun leven en werk in een ander perspectief gaan zien. Hoe anders had hun leven kunnen lopen als ze het eerder hadden geweten, welke andere keuzes hadden ze dan kunnen maken... Dat kan heel confronterend zijn. Maar tegelijkertijd kan deze nieuwe zelfkennis ook heel helpend zijn. Het kan ook zorgen voor een positiever zelfbeeld. En een mens is nooit te oud om te leren. Ze kunnen alsnog dingen gaan doen waarvan ze vroeger misschien dachten dat dat voor hen te hoog gegrepen was. Ze kunnen bijvoorbeeld colleges bij het HOVO (Hoger Onderwijs voor Ouderen) gaan volgen, ze kunnen een muziekinstrument gaan bespelen, vrijwilligerswerk gaan doen dat bij hun nieuwe zelf past, een

taal leren, bij een filosofiegroepje gaan etc.. Niets is te gek.....

Het verhaal van Froukje

Soms komen grootouders zelf op latere leeftijd tot de ontdekking dat ze hoogbegaafd zijn zonder dat dit bij hun kinderen of kleinkinderen bekend is. Froukje is oma van vier kleinkinderen. Haar oudste dochter heeft een meisje van bijna vier en een jongetje van twee jaar, en haar middelste dochter heeft twee jongens van vier en twee jaar. Froukje kwam er twee jaar geleden tijdens een coachingstraject achter dat ze aan alle kenmerken van hoogbegaafdheid voldoet. Daarna ontmoette ze allerlei gelijkgestemde mensen, waaronder haar huidige partner, die ook hoogbegaafd is. Ze geeft aan dat ze inmiddels een redelijk scherp oog en een sterk intuïtief gevoel heeft ontwikkeld voor mensen en kinderen met kenmerken van hoogbegaafdheid. Deze kenmerken ziet ze bij drie van haar vier kleinkinderen terug, al is het op verschillende manieren, omdat elk hoogbegaafd mens natuurlijk weer anders is.

Ze vindt het echter enorm lastig om dit onderwerp met haar dochters te bespreken. Zodra ze iets laat vallen over het onderwerp hoogbegaafdheid is het antwoord steevast: 'Ach mam, dat zullen we tegen die tijd dan wel zien.' De oudste dochter geeft wel aan dat ze het goed in de gaten houdt. Froukje wil niets liever dan hen als moeder en oma een beetje begeleiden op deze weg, maar daar is op dit moment geen opening voor. Dat frustriert haar, omdat het gevoelens oproept uit haar eigen jeugd, waar het niet altijd even fijn en gemakkelijk is gegaan. Ze moet zichzelf echt aanleren dat ze haar dochters op het thema hoogbegaafdheid vrij moet laten, net als op andere levensthema's. Pas op het moment dat ze er zelf over beginnen wil ze er, afgewogen en bedachtzaam, iets over vertellen. Of liever nog eerst een paar vragen stellen, zodat ze niet betweterig overkomt en er een gelijkwaardige dialoog op gang kan komen. Ze vindt het wel erg fijn dat haar dochters haar vrijlaten in de omgang met de kleinkinderen, in de communicatie met hen en in bijvoorbeeld de spelletjes die ze doen. Tegelijkertijd ziet ze het als een uitdaging, of misschien een taak, om het in de gaten te houden. Ze wil zo graag haar ervaringen en haar kennis met hen delen, zodat de kleinkinderen rustige en mooie ervaringen kunnen opdoen in hun leven met kenmerken van hoogbegaafdheid.

Verwerking en contact met gelijkgestemden

Sommige grootouders hebben een goede schooltijd gehad en bekijken hun hoogbegaafdheid positief. Maar dat kan ook heel anders zijn. Als er nog negatieve ervaringen uit de jeugd moeten worden verwerkt, kan contact met andere hoogbegaafde

volwassenen helpen. Dat kan bijvoorbeeld via het IHBV (Instituut Hoogbegaafdheid Volwassenen) of andere plekken waar hoogbegaafde volwassenen elkaar ontmoeten. Lezen over hoogbegaafdheid kan ook helpen om jezelf beter te leren begrijpen. Maar als er sprake is van meer ernstige klachten, is het verstandig om een professionele coach of hulpverlener te zoeken die gespecialiseerd is in hoogbegaafde volwassenen of ouderen.

Net zoals het voor hoogbegaafde kinderen heel belangrijk is om contact te hebben met peers, met ontwikkelingsgelijken, geldt dat ook voor volwassenen en ouderen. Misschien zijn er in de familie mensen met wie er altijd al een goede band was en in wie er nu ook kenmerken van hoogbegaafdheid worden herkend. Omdat er nog altijd veel mythes en vooroordelen zijn over hoogbegaafdheid wordt het niet altijd gewaardeerd als gespreksonderwerp, maar als er wel binnen de familie over kan worden gepraat, kan het ook heel verbindend zijn. Ook buiten de familie zijn er natuurlijk personen met wie er een veel beter en diepgaander contact is dan met anderen. En als er nu kennis is over de eigen kenmerken van hoogbegaafdheid, is er ook meer begrip hoe dat komt. Biologische leeftijd is in deze contacten vaak veel minder belangrijk dan de kwaliteit van de relatie. We zien in de praktijk dat groepen hoogbegaafden die bij elkaar komen en elkaar nog helemaal niet kennen toch in de kortste keren met elkaar zitten te praten alsof ze elkaar al jaren kennen, en dan ook vaak diepgaande gesprekken hebben. De herkenning bij elkaar is heel belangrijk en kan ook zorgen voor een realistischer zelfbeeld.

Probeer vooral de positieve kanten van hoogbegaafdheid te (laten) zien. Zeker naar de kleinkind(eren) toe!

Bijeenkomsten

Verschillende stichtingen en verenigingen in Nederland zijn van plan iets voor grootouders van hoogbegaafde kleinkinderen op te zetten. Het gaat om een samenwerking van de ouderverenigingen Pharos, Choochem en HINT Nederland, de Koepel Hoogbegaafdheid en de stichtingen IHBV en iQ+.

Om te weten waar (groot)ouders behoefte aan hebben is er een poll aangemaakt op www.koepelhb.nl/grootouders die je tot eind februari kunt invullen. ■

Verder lezen?

- Breedijk J. & Nauta, N. (2012). *Hoogbegaafde pubers. Onderweg naar hun toekomst*. Amsterdam: Pearson.
- Nauta, N. & Schouwstra, I. (red.) (2020). *Hoogbegaafde senioren*. Van Gompel-Svacina/ IHBV. Hoogbegaafde senioren - IHBV
- Van der Waal, I., Nauta, N. & Van Aerde, Th. (2022). Conflictwijs. *Talent*, september 2022 p. 20-23.
- Webb, J.T., Gore, J.L., Karnes, F.A. & McDaniel, A.S. (2004). *Grandparents' Guide to Gifted Children*. Great Potential Press.